

UiO : **Department of Private Law**
University of Oslo

Reindriftens utvikling i Finnmark siden 2004 med fokus på saker som har prinsipiell betydning

Kirsti Strøm Bull

Sivile saker

- Rettighetsgrenser internt i reindriften
- Reintall

§ 42 *Reinbeitedistrikt*

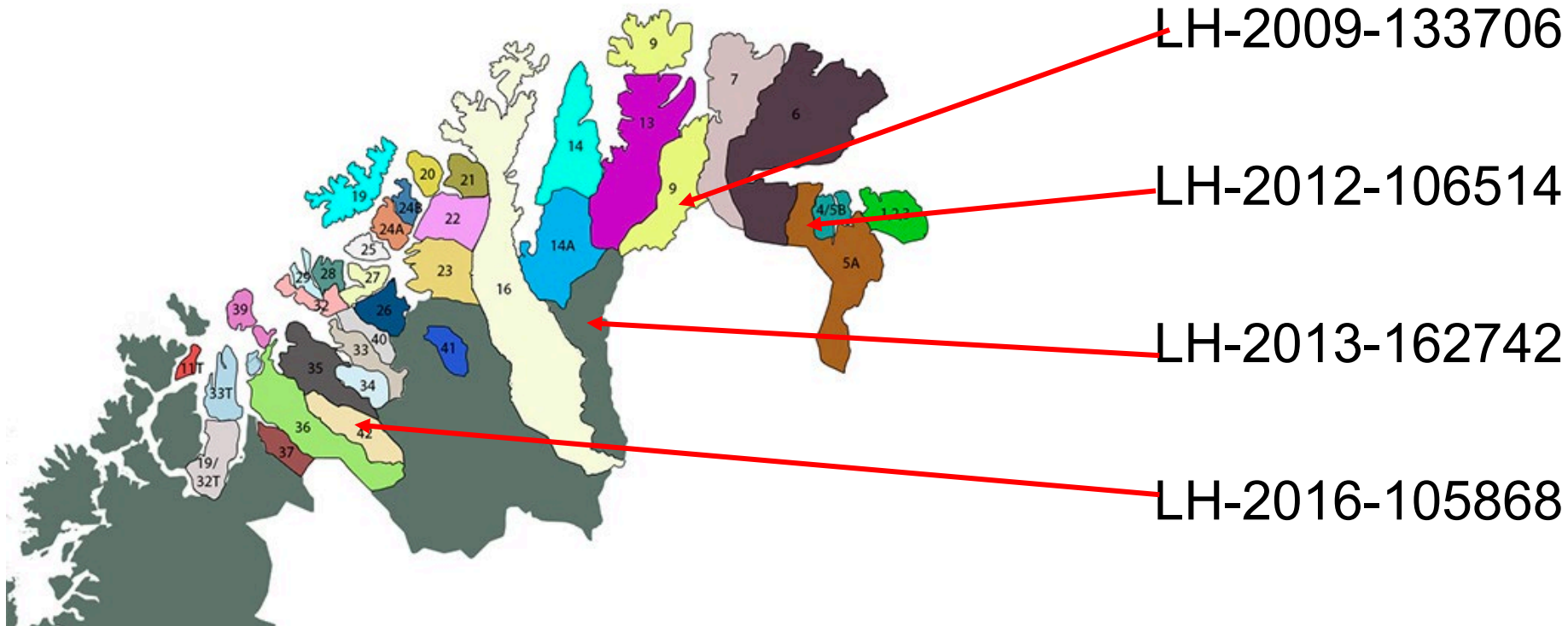
Ved inndelingen av de samiske regionale reinbeiteområdene i reinbeitedistrikter skal reindrifststyret **med utgangspunkt i sedvanemessig bruk** legge vekt på at et reinbeitedistrikt får grenser som driftsmessig er naturlige og hensiktsmessige.

Et distrikt skal fortrinnsvis omfatte alle årstidsbeitene for de reindrifstutøverne som er knyttet til distriktet. Hvor det er hensiktsmessig, kan årstidsbeitene være fordelt over flere distrikter.

Distriktsinndelingen er ikke til hinder for samarbeid mellom reindrifstutøvere på tvers av distriktsgrensene, så sant et slikt samarbeid ikke går ut over andre reindrifstutøveres rettigheter.

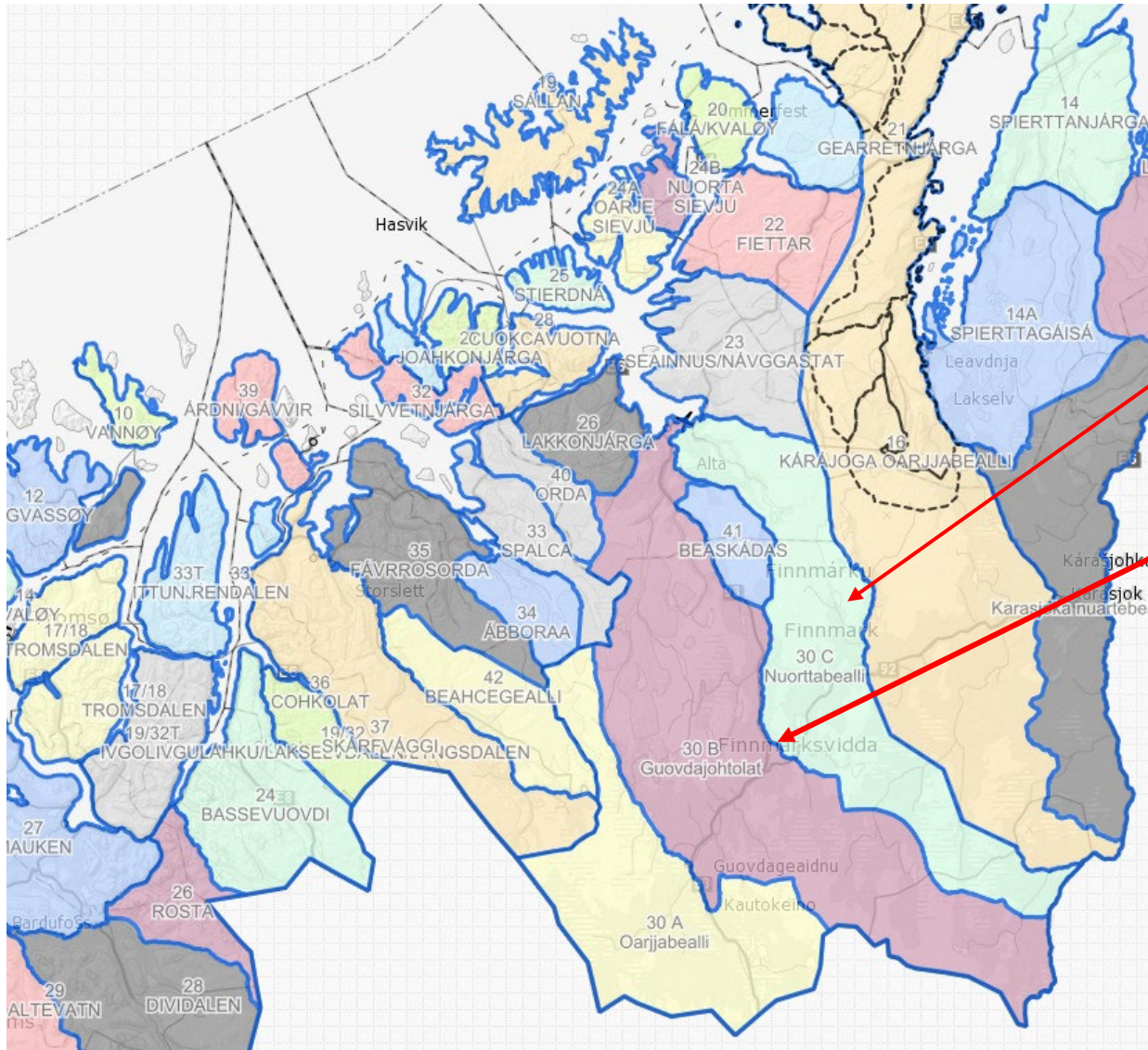
Distriktsinndelingen er heller ikke til hinder for bruk av beiter i annet distrikt når dette følger av særskilt rettsgrunnlag.

Rettigheter internt i reindriften

Kart: NRK

Rettigheter internt i reindriften

LH-2012-179673

LH-2022-121372

Kart:
Landbruksdirektoratet

Finnmarkskommisjonen og interne rettighetsforhold i reindriften

Forskrift 16. mars 2007 nr. 277 om Finnmarkskommisjonen og Utmarksdomstolen for Finnmark § 5:

«Finnmarkskommisjonen skal bare utrede interne rettighetsspørsmål innen reindriften om reindriftsrett og tilknyttede rettigheter dersom noen med rettslig interesse i en avklaring av spørsmålet krever det.»

§ 57 Bruksregler

Det skal fastsettes bruksregler for forvaltningen og bruken av distriktets ressurser. Bruksreglene må ikke stride mot loven her.

Bruksreglene skal sikre en økologisk bærekraftig utnytting av distriktets beiteressurser og inneholde nærmere regler om:

1. beitebruk, jf. § 59
2. reintall, jf. § 60
3. bruk og vedlikehold av gjerder og andre fellesanlegg
4. bruk av motorisert kjøretøy
5. disponering av reindriftsfond, jf. § 47
6. forvaltning av distriktets øvrige midler
7. fordeling av arbeidsplikter og investeringer
8. andre forhold som det anses hensiktsmessig å regulere ved bestemmelser i distriktets bruksregler.

Der det er påkrevet, kan statsforvalteren pålegge to eller flere distrikter å utarbeide felles bruksregler for ett eller flere av de forhold som er nevnt i første ledd.

§ 59 *Beitebruk* – 1. – 4. ledd

Gjennom regler om beitebruk skal distriktets reineiere sikres tilgang til nødvendige beiter, herunder kalvingsland, flyttleier og paringsområder. Reglene skal ivareta prinsippene for god reindrift basert på samiske tradisjoner og sedvaner.

Reglene om beitebruk skal bygge på den tradisjonelle utøvelse av reindrift på arealene og fremme rasjonelle bruksordninger. **Reglene om beitebruk må ikke være i strid med en siidas rettigheter etablert på særskilt rettsgrunnlag.**

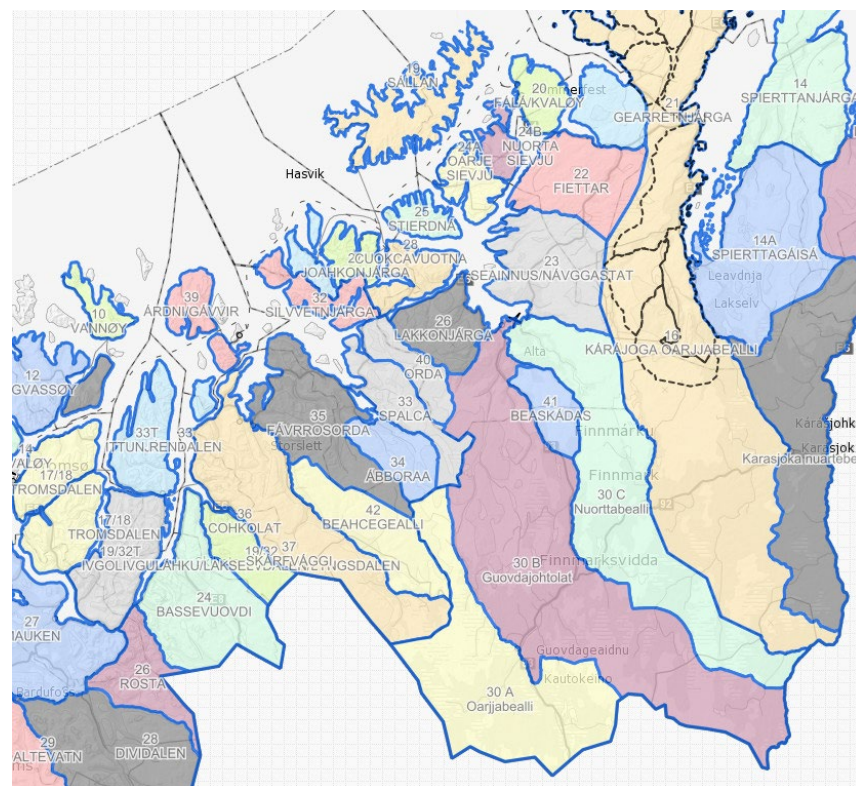
Det skal fastsettes regler om beitetid, med mindre slike er fastsatt av fylkesmannen i medhold av § 61.

Leder av en siidaandel kan bringe reglene om beitebruk inn for jordskifteretten innen seks måneder etter at de er godkjent av statsforvalteren. **Regler om beitebruk som slår urimelig ut overfor enkelte, eller er i strid med rettigheter ervervet ved særskilt rettsgrunnlag, kan settes til side av jordskifteretten.**

Fastsettelse av reintall

§ 60 Reintall 1. ledd

«I bruksreglene, jf. § 57, skal det fastsettes et øvre reintall for den enkelte **sommersiida**. Reintallet skal fastsettes ut fra det beitegrunnlag som siidaen disponerer. Det skal i bruksreglene gjøres nærmere rede for de drifts- og beitemessige vurderinger som ligger til grunn for det fastsatte reintallet. **Der det er påkrevet for å få en forsvarlig bruk av vinterbeitene, kan det også fastsettes et reintall for de forskjellige vintersiidaene.»**

Reduksjon av antall rein

§ 60 *Reintall* 3. ledd

«Overstiger reintallet i siidaen det reintall som er fastsatt etter første eller annet ledd, skal siidaen utarbeide en reduksjonsplan. Dersom siidaen ikke gjør dette, eller ikke klarer å gjennomføre planen, skal hver siidaandel redusere det overskytende antall forholdsmessig. Reindriftsstyret har ansvar for at en slik reduksjon gjennomføres. Det skal settes frister for utarbeidelse av plan og gjennomføring av reintallsreduksjon.»

Lovutvalget hadde foreslått et «bunnfradrag»:

«Overstiger reintallet i siidaen det reintall som er fastsatt etter første eller annet ledd, skal hver ansvarlige enhet som har mer enn 200 rein, redusere det overskytende antall forholdsmessig. Har ingen siidaandeler et reintall over 200, skal det skje en forholdsmessig reduksjon i alle siidaandeler.»

Både NRL og Sametinget støttet forslaget om et bunnfradrag, men det gjorde ikke departementet.

Konsultasjonsplikten ikke overholdt.

HR-2017-2448-A

Reintallsreduksjon.

Reineier B fikk pålegg om reduksjon ned til 75 rein.

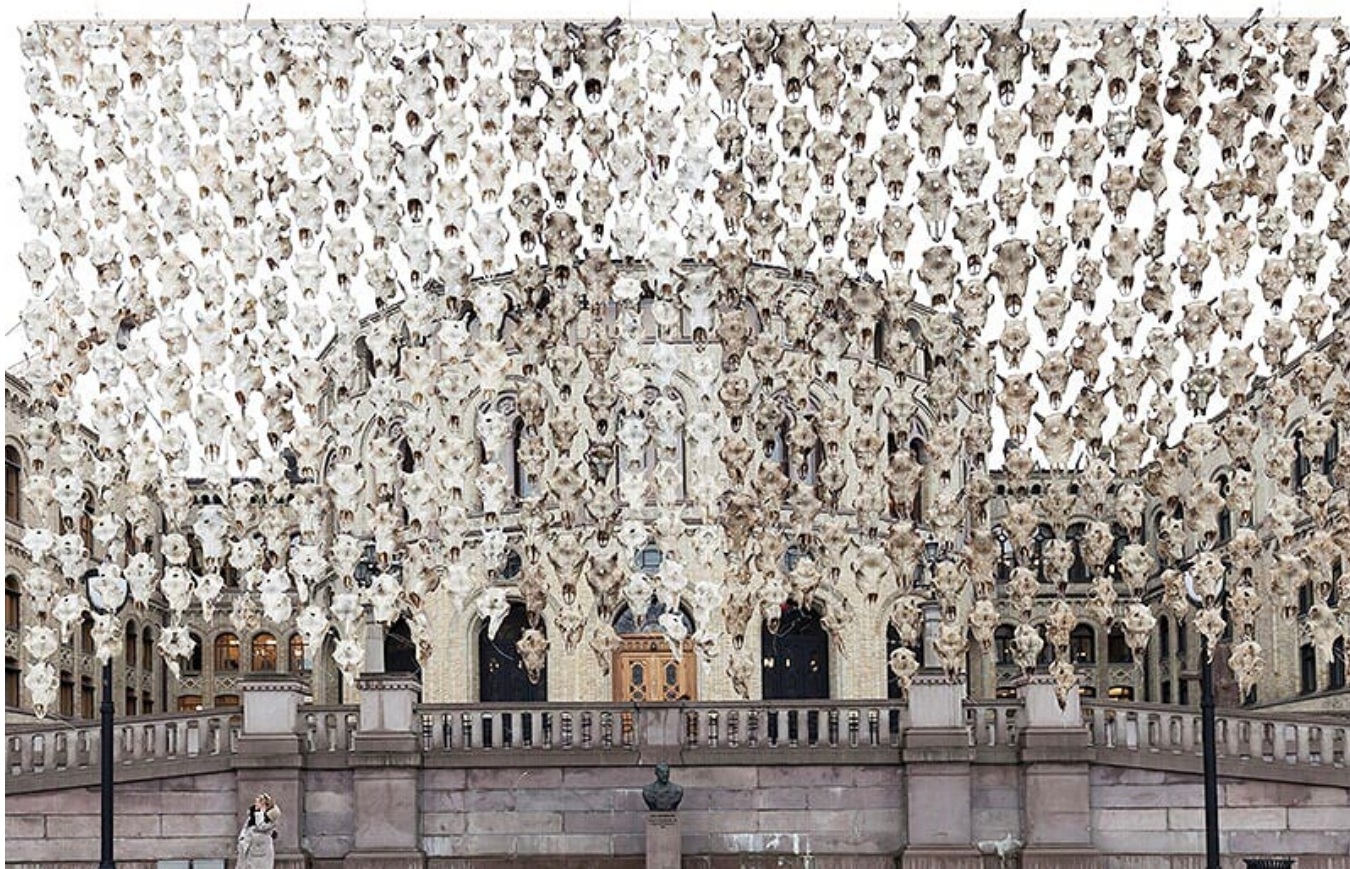
- Både tingretten og lagmannsretten fant at pålegget om reduksjonen var i strid med menneskerettighetene.

Tingretten bygget på EMK P1-1, lagmannsretten på SP artikkel 27.

- Høyesterett mente at pålegget ikke var i strid med SP artikkel 27 og heller ikke med EMK P1-1. Dissens 4-1

Et sentralt spørsmål i saken var bunnfradraget som lovutvalget hadde foreslått, men som departementet fjernet.

Anne Máret Sara «Pile'o'Sápmi Supreme»

Nasjonalmuseet

HR-2019-2395-A

Reinl. § 60 *Reintall* 4. ledd:

«Det kan fastsettes et øvre reintall pr. siidaandel. En reduksjon av siidaens reintall i henhold til tredje ledd skal i så fall skje ved at de siidaandeler som har et reintall som overstiger det fastsatte reintall for siidaandelen, først reduserer ned til det fastsatte reintallet.»

Reinbeitedistriktet (sommersiida) hadde 19 siidaandeler og for høyt reintall. På ekstraordinært årsmøte i 2010 ble det vedtatt et øvre reintall pr. siidaandel. Dette innebar at A skulle redusere fra 1400 rein til 650 rein, noe A motsatte seg. Årsmøtets vedtak ble godkjent av Reindrifststyret.

A gikk til sak og fikk medhold i tingretten, lagmannsretten og Høyesterett. I følge forarbeidene var bestemmelsen i § 60, 4. ledd ikke ment som ledd i reintallsreduksjon. Den tok sikte på helt andre forhold.

I HR-2017-2448-A mente Høyesterett at distriktsstyret kunne ha benyttet § 60, 4. ledd for å redusere reintallet. To år senere var oppfatningen en helt annen.

Reinl. § 60 fjerde ledd:

«Det kan fastsettes et øvre reintall pr. siidaandel. En reduksjon av siidaens reintall i henhold til tredje ledd skal i så fall skje ved at de siidaandeler som har et reintall som overstiger det fastsatte reintall for siidaandelen, først reduserer ned til det fastsatte reintallet.»

§ 60 femte ledd (kom inn i 2016):

«Når særlige grunner foreligger, kan statsforvalteren fastsette et øvre reintall per siidaandel. Departementet kan gi bestemmelser om når statsforvalteren plikter å gjøre det, og om hvordan reintallet skal fastsettes.»

Femte ledd får bare anvendelse der det er foretatt en forholdsmessig reduksjon, og reintallet så stiger på nytt, se forskrift 1. juli 2016 nr. 856.

Tilskuddsordningen

Forskrift om tilskudd til siidaandeler og reinlag 20. juni 2019 nr. 865

Kommentarer og utdypende forklaringer til forskrift om tilskudd til siidaandeler og reinlag, rundskriv 2023/31 Landbruksdirektoratet